

GIÁ BÁN	
ĐỒNG-PHÁP	NGOẠI-QUỐC
Một năm 1.000	6.000
Sáu tháng 2.000	3.000
Ba tháng 1.000	2.000

Mua bán phải trả tiền trước.
Thư và mandat gửi cho M. TRẦN ĐÌNH-NGHIÊN, tại đường quốc gia việc riêng của thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

Chủ nhiệm kiêm Chủ bút
HOANG-THUỐC-KHANG
Quản lý
TRẦN-ĐÌNH-NGHIÊN

LA VOIX DU PEUPLE

Mỗi tuần xuất bản hai kỳ thứ tư và thứ bảy

BÀO QUÂN
Đường Đông-Tây, Huế
Giấy phép số 62
Giấy phép TIẾNG-DÂN - Huế
Hộp thư số 31.

Hỡi thanh-niên.
thanh-niên, ta lãnh
nguyện thanh-niên
hãy nghĩ đến cái
gánh nặng nề đương
đợi sau này.
(Emile Zola)

LƯU-HỌC-SINH TA Ở PHÁP

Ngày 19 tháng Septembre vừa qua, lưu-học-sinh ta ở Pháp đã làm một việc trong lịch-sử lưu-học-sinh Việt-nam chưa từng thấy có. Việc ấy là gì? Chính là cuộc Hội-nghị toàn-quốc của lưu-học-sinh Việt-nam họp ở thành Aix-en-Provence vậy.

Từ khi làn sóng phương Tây tràn đến Á-Đông, những thanh niên Nhật thanh niên Tân đưa nhau sang du-học bên Âu-Mỹ để cầu-học lấy cái văn-minh mới của người. Những tay thầy thợ kiến-thiết nên nước Nhật-bản mới, nước Trung-hoa mới đều là những tay thanh niên ưu tú đã tiềm-nhiệm được học-thuật phương Tây.

Nước ta sớm thuộc dưới quyền nước Pháp, không được tự ý gửi học-sinh ra ngoài, song buổi đầu có mấy người theo thiên-chúa-giáo theo các cô đạo sang Pháp để học, rồi sau trong Nam-kỳ các nhà hào-phủ, các bậc quan-liên cũng cho con đi du-học, dần dần cho đến Bắc-kỳ, Trung-kỳ rồi cũng noi theo. Nhưng chỉ từ sau cuộc Âu-chiến lại đây, thì số học-sinh mới có hơi khá, không những nhà giàu mới có thể cho con sang Pháp cho đến những nhà làm-thương, hoặc cha mẹ nhưn đồng học Đông-dương cao già cũng gắng gượng mà tư cấp cho con, hoặc người con vì ham mê Âu-Mỹ, cũng xoay xở thế nào vượt được biên sang Marseille rồi liệu cách vừa làm ăn vừa theo học. Bởi thế hiện nay số học-sinh Việt-nam ở Pháp cũng đã khá đông.

Xa nhà xa nước, đất khách quê người, cho dầu độ hai ba người cũng tự-nhiên phải kiếm nhau mà họp lại, đó là thường-tình của loài người. Học-sinh ta ở Pháp cũng đã đông, bởi vậy nên mấy năm gần đây đã thấy dựng thành nhiều đoàn thể như hội « Đông-dương học-sinh ái-hữu » v. v. Tuy nhiên, các đoàn-thể ấy cũng còn đứng trong phạm vi chật hẹp và tán-tác nhiều nơi, mà chưa có cái gì có thể gọi là cơ-quan duy-nhất của người Việt-nam được. Sự khuyết-diểm ấy, chính cuộc Hội-nghị Toàn-quốc họp ở thành Aix-en-Provence đã bổ-cứu một cách rất xứng-dáng về vãng. Thế là sự thống-nhất của học-sinh Việt-nam ở Pháp đã thực-hành rồi vậy!

Giá-phỏng cuộc Hội-nghị toàn-quốc này là của học-sinh

Trung-hoa hay Nhật-bản, lẽ-chữ thì cũng chẳng lấy gì làm lạ, vì các nước ấy tuy mới mà những điều lập hội đã quen lắm rồi, chứ chính là học-sinh Việt-nam đứng chủ-trương thì thực phải cho là một sự mới mẻ đáng khâm-hội, đáng vui mừng! Nước ta là một nước cũ kỹ, vẫn có nước Pháp bảo-hộ, làm kẻ chỉ đường cho đã hơn nửa thế-kỷ nay, mà cái vẻ lão-dại cũng còn chưa thấy đổi. Nào phong-tục vẫn còn theo hủ-bại, nào

! Ta có muốn đổi cũ thay mới cho ra một nước « đời nay » thì mong vào ai được? Tất nhiên ai cũng phải công-nhận rằng cái cây còi-thụ còi cùi này mà muốn có sinh-khí để sống còn thì phải nhờ vào tay khéo léo tài hoa của các bậc thanh-niên tân-tiến. Mà thanh-niên tân-tiến của ta thì còn ai xứng đáng hàng các lưu-học-sinh ở Pháp ngày nay! Trước kia các cậu còn rơi rạc, bây giờ đã thành đoàn-thể chặt bèn, trước kia các cậu còn chỉ biết một lòng tự-tư tự-kỷ, gia-di nhiều người cửa nhà đất nước, xa xôi, sinh lòng buồn bã mà biếng học, hoặc đi kiếm thú vui chơi mà đến nỗi dơ-dạc vào chốn dè-dén; bây giờ đã biết ích-lợi công-cộng là hơn, đã biết hoặc giằng co, hoặc nhường nhịn, biết giúp đỡ nhau, đùm bọc nhau, bình-bực vưng-nhau, khuyến-giải nhau, cùng nhau phấn-dấu với trăm nghìn nỗi khó khăn để luyện-tập lấy cái lòng liên-thú, cái gan mọ hiềm, cùng nhau tinh-toàn những chuyện hằng ngày về việc học, liên-loan con đường mai-sau cho nước nhà! Đối với cuộc « thống-nhất của lưu-học-sinh Việt-nam này » ai là kẻ có lòng cũng phải vui mừng mong mỏi, mà chắc trước một đều rằng thanh-niên ta bản không nổi nào mà hồ-một với các anh em những xứ lân bang.

Nếu xét đến công việc làm của Hội-nghị, nếu thấy cái lòng nhiệt-thành, cái tài ngôn-luận, cái trí biện-sự của các hội-viên, nếu thấy được cái quang-cảnh êm đềm những buổi thảo luận và cái vẻ hơn hớn thì thân mật của mọi người thì vui mừng mong mỏi lại càng hơn nữa.

Cuộc Hội-nghị vừa một tuần lễ mới xong, những công-việc thế nào trong một kỳ báo sau kỳ-giá xin lược-thuật.

TÂN-NHÂN

VĂN VĂN

Cuộc đời

Trăm năm cuộc thế có bao lâu.
Mỗi đời như một giấc mơ.
Gặp nhau vênh vang bụi cát gió.
Sơ cơ lại thấy tuyết lâm rêu.
Vội vãng tình đời lo bầy nhầy.
Hải hồ người xem cuộc bể dâu.
Rày trông mai đến cơ vãng phục.
Anh hùng tạo thế hỡi đầu đầu?

Viết số

Qua đò Bến-Thủy ngẫu-vịnh

Sang đò vừa dừng bóng gần trưa.
Như cảnh bầy giờ cảnh khác xưa.
Nước chảy ngầm người sóng cuộn cồn.
Non dân cao thấp đứng lơ lờ.
Phồn hoa Tây-khách đông về ngựa.
Cầm quạt cờ (1)
Giọng quốc-khẩu sấm chơn tiếng sóng.
Hồng Lam danh thắng phải duy

[chưa]

HANG-PHONG

(1) Tục ngữ có câu: cầm cờ cầm quạt là hèn trên hè xã

Núi Thạch-Trận

(Quảng-ngãi)

Giác giả đầu dây hỏi-hóa công?
Giàn ra Thạch-Trận khéo võ công.
Cờ lau phơ phất chaoang trời đất
Kén gió xô xô xô gió núi đông.
Thiên An (1) kia ai gươm què đó?
Long-dân (2) có thể vung vung không?
Cầm thành danh thắng xưa còn do
Xin hỏi ai gươm què đó?

(1) Thiên-An, Long-dân, là núi có tiếng ở Quảng-ngãi
(2) Ngao-long là hiệu ông Hoàng minh chủ Hán, có lập tại trên bồng đá.

Đùa ông Hòa-Thượng

Một bàn sơn thủy một vung trau
Tối lại nam-mô chười hạt mầu.
Giọng mô từ bực khuê lục cốc
Tiếng chuông cảnh tỉnh danh nhân

[vãng]

Hoa bua chính khí trít ma mỵ
Niem chữ Di da di chung tang.
Bề khô trăm luân ghê mây kiếp.
Thuyền từ sao chẳng vọt muốn đôn.

T. C. TRAI

VĂN-ĐỀ HIỆN-PHÁP

Kỳ hội-dồng mới rồi, viện Nhân dân đại biểu Trung-ky có yêu cầu lập Hiến-pháp, quan Toàn-quyền Varenne trả lời lại cũng bằng lòng gần đây quan Khâm-sứ Trung-ky cũng có nhắc lại viện Đại biểu, vấn đề Hiến-pháp ngày nay thực là một vấn đề thời thế, vậy bản báo mới mực này đề « văn » ý kiến các đồng bào trong nước.

L. T. S.

Lược-luận về văn-đề hiến-pháp

I. Vì sao ta phải xét đến vấn đề hiến pháp?

Ngày nay, Thế-giới đang vào thời-kỷ dân-tộc. Đồng-lịch-sử, đồng-phong-tục, đồng-ngôn-ngữ, là một dân-tộc. Dân đã chung làm một tộc-thôn, phải chung làm một nước. Đã chung làm một nước thì phải chung sức để giữ và việc nước. Việc nước là chánh-sự. Phân-biệt chức vụ trong chánh-sự là lập Hiến-pháp.

Nguyên lúc xưa thời không như thế. Lúc xưa, trong Thế-giới, có nhiều dân-tộc không nước, có nhiều nước không dân-tộc. Nước là của vua, mà không phải của dân, sự phân-cường trong nước là của

một người, mà không phải của công-chúng. Tình-cảnh trong xã-hội không-dân như thế là bởi trong chánh-sự chỉ một mình ông-vua chuyên-quyền. Công-bởi sự không-dân ấy mà mầm « hiến-pháp » phải nảy ra.

Nước Anh thực hành hiến-pháp trước tiên. Nguyên khi vua Jean Sans Peur trị vì, các nam-tước (barons) có đảng lên vua buộc buộc hiến-diễn (charte) xin vua chia bớt quyền chánh-trị cho nham - dân trong nước. Khi vua Henri III lên ngôi, dân thành Oxford lại xin phụ thêm vào hiến-diễn ấy mấy điều-khoản mới khác. Đến đời vua Edward III, nghĩa là vào khoảng cuối thế-kỷ 14, toàn trong chánh-sự nước Anh đã có hiến-pháp minh-bạch.

Nói theo Anh là Hoa-kỳ. Nguyên vào khoảng đầu Thế-kỷ 17, kiều dân ở Âu sang Mỹ sinh ra người Anh. Đến năm 1787, khi Hoa-kỳ được thành một nước, vì phân nhiều người trong nước là giòng-giống người Anh, cho nên biết noi-gương Mẫu-quốc mà lập Hiến-pháp ngay.

Nói theo Hoa-kỳ là Pháp. Ở Pháp, trong Thế-kỷ 17, quân-quyền rất chuyên-chế. Bởi đó, các vị đại-văn-hào như ông Mạnh-dục (Montesquieu), ông Phức-nhi (Voltaire), ông Lar - thoa (J. J. Rousseau), phải xướng lý-thuyết « nhân-quyền, dân-quyền ». Dân Pháp nhớ đó mà tranh-ngộ, năm 1789, nổi cách-mạng, giết vua, dục-chính-thể « dân-chủ cộng-hòa ».

Dưới bóng cờ « tự do, bình-dẳng, bác ái » của mấy toàn-quân cách-mạng Pháp, mầm Hiến-pháp dần-dần sinh trái nở hoa ra khắp Âu-châu. Hiện nay, trong Thế-giới, trừ những nước đương làm thuộc địa hay bảo- hộ của người Âu-Mỹ thì không kể, còn bao nhiêu đều có hiến-pháp cả.

Hiến-p pháp (constitution) mỗi nước một kiểu.

Hiến - pháp có nhiề kiểu vì chánh-thể (forme constitutionnelle) có nhiều mẫu: hoặc quân-chủ lập hiến như Anh-cát lợi, hoặc dân-chủ đại-nghị như P áp-lan-tây, hoặc dân-chủ trực-tiếp như Thụy-si.

Tư-cách của các Hiến-pháp tuy khác nhau, nhưng nguyên-lý thời-chi có một. Nguyên lý ấy là chủ-nghĩa « tam-quyền ». Chia quyền chánh-trị ra làm quyền lập pháp, quyền hành-chánh và quyền tư-phá là chủ-nghĩa tam-quyền.

Lấy công-lý mà xét, chánh-trị theo hiến-pháp như trong các nước văn-minh hiện-thời cũng chưa được mọi người mĩ-hảo, lợi quyền của công-chúng chưa được hoàn-toàn chu-đáo. Nhưng lấy thời-kỷ quân-quyền chuyên-chế mà so-sánh, thời-chánh-trị theo hiến-pháp là một sự tiến-hóa rất to lớn vậy.

Đối với một sự tiến-hóa to lớn như thế, Dân Việt-nam ta đang vào địa vị nào?

Dân ta ngày xưa ở dưới quyền vua chúa, ngày nay ở dưới quyền Bảo-hộ, xưa nay vẫn ở hiến-pháp tra-hồ như không có tương-quan đến. Từ trước hiệp-ước ngày 6 tháng 11 năm 1925 tuyên bố ra, trong ấy đại ý nói nay đã đến thời kỳ nên cho nhân-dân dự vào việc nước, mà trong việc chánh-trị vua không có trách-nhiệm, lợi vừa rồi trong bài diễn-văn đọc ngày 27 Juillet 1927, ông Nghị-trưởng viện Nhân dân đại biểu Trung-ky có thỉnh cầu Chánh-phủ lập hiến-pháp. Quan Toàn-quyền trong bài đáp từ có tỏ vẻ

thuân-tinh về sự thỉnh cầu ấy. Thế thời quốc-dân và Châu-phủ đều có công nhàn rằng vấn đề hiến-pháp đã đến thời kỳ có thể giải-quyết được ở nước ta.

Vấn đề đã đến thời kỳ có thể giải-quyết, thời ta phải xét vậy.

(Còn nữa)
T. S. H. S.

TẠP-LOẠI

QUANG-CÁO

(Tiếp theo)

Làm ca-ta-lô để quảng-cáo.

Quảng-cáo bằng cách này có khi đắt tiền, các cửa hàng to lớn mới làm nổi.

Trong quyền ca-ta-lô, có đủ hình vẽ, giá cả, mẫu hàng, nói làm sao gửi làm vậy. Hàng tốt xấu họ kể khéo lắm, mà giá họ kể cũng xảo: cái hàng đáng bán \$500, họ chỉ kể có \$300, họ thiệt hại xu, nhưng nhiều người tưởng là rẻ, không muốn mua cũng mua giỡn, vì mình vẫn yên trí \$500, bao giờ cũng đắt hơn \$300, còn số ít ít kẻ để trí toi.

Người ta bỏ ra tiền trăm bạc cho các quảng-cáo như thế, tưởng là tốn phí, nhưng có biết đâu thu về có hàng nghìn hàng vạn. Xem như mấy hiệu bên Tây, nhà hàng Bon-marché, Samaritaine năm nào cũng gửi 2, 3 quyền ca-ta-lô cho khách hàng, đáng giá mỗi quyền \$10, ba quyền \$30 cả tiền cước cho \$10. Họ gửi như thế họ đã chắc rằng thế nào một năm một lần họ cũng mua cho họ ít ra là \$500. Trong năm đồng đó họ có thể ăn lớn được năm sáu chục rồi, chỉ có hòa với lợi mà thôi. Lại có cái lạ, mình đã gửi ca-ta-lô ra mua hàng, mình cái gì cũng muốn mua, cho nên ít khi mua ít, ít sợ nhà hàng người ta cười, mà cũng không bỏ công làm đơn hàng.

Cứ kể món phí tốn hàng năm về quảng-cáo của các hiệu đó, có tới hàng vạn quan. Nếu người ta không lợi gấp mấy hàng vạn ấy thì ai còn làm chi.

Ái được quyền ca-ta-lô nào cũng thích coi, không uống phí, dù được lâu hơn các thứ quảng-cáo khác.

Ở Bến Tây, các nhà in ca-ta-lô, vừa rẻ vừa đẹp, ai trông thấy cũng thích. Các bên mình, đã in không được thế lại giá đắt vô cùng. Coi như mấy quyền ca-ta-lô bán giấy bán mù của các hiệu ngoại bắc mình về thì thôi, chứ xếp đặt vùng không có vẽ chi là hoa mỹ cả thời khuyến khích lòng khách sao được. Thật có coi mà coi không có ham. Ta đã in ca-ta-lô thời in cho đẹp, tốn thêm đôi chút, nhưng khiến được nhiều người mua. Hà tiện in nhem nhàu thời chẳng có lợi là mấy.

Quảng-cáo bằng giấy yết-thị

Các tờ giấy yết-thị phải làm như sau này mới có kết quả tốt:

1. Không giấy vàng lớn càng dễ thấy.
 2. Mẫu thuốc vẽ phải sáng sủa, rõ rệt.
 3. Lợi cho ít, v. cho nhiều, thời chữ in mới to rõ.
 4. Yết-thị phân nhiều có hình vẽ các hình vẽ ấy phải vẽ cho khác sự thường thời mới dễ khiến kẻ qua người lại chú ý đến. Xem các yết-thị ở bên tây gửi sang dân sẽ hiểu.
- Người ta thường dán yết-thị ở những ngã ba đường, đình chùa, chợ búa, nhà ga xe lửa.
- Nhưng mà có cái phiền, mình vừa dán đi khỏi thời đã có kẻ bắt lương vui tay xé hoặc để gói hoặc đem về

treo nhà; không còn nghĩ đến công khó nhọc của người ta.

Làm nhà sợ họ xé phải đem đóng thành khung, có khi vẽ sơn ngay vào các chỗ tường trống không phải không rách, nhưng mà đắt tiền quá.

Ở bên Tây người ta còn thuê người canh gác giữ gìn.

Yết-thị còn nhiều cách nữa.

1. Thường dán sau xe, người ta về sơn làm cáo bạch.

2. Làm một cái xe trên kết treo các tranh vẽ.

3. Ở trước cửa hàng hay ở các ngõ ba thường thấy đèn treo, đèn cột viết chữ xanh đỏ như các cột đèn bán dầu essence để đêm tối trời ai cũng trông thấy.

4. Các phòng rạp hát, nhà chợp bóng cũng có thấy nhiều bản yết-thị rất đẹp rất khéo.

Mới đây, người ta lại còn dùng đến cả tàu bay làm quảng-cáo. Tàu bay là trên mặt nhà phát giấy màu hồng, trời xanh thời chiếu sáng chữ trắng, trời sáng thời chiếu chữ đen.

Dùng đến tàu bay làm quảng-cáo là hết cách.

Thế mới biết nước người ta công thương phát đạt, thời cách quảng-cáo cũng khôn khéo. Thật là nghĩ trăm phương nghìn kế để chiêu hàng lấy khách không kể tốn. Mà có tốn đâu! Người ta tốn phí một, nhưng chắc thu về đến mười, nên cách quảng-cáo mới thịnh hành như thế.

Người mình ở ta biết cách quảng-cáo, tưởng thế là tốn kém không lợi. Thế là lầm. Ta nên thử làm sẽ thấy lợi ngay.

Văn biết của hàng phát đạt cũng bởi nhiều cách, nhưng có quảng-cáo cũng có hơn.

BẠCH NHẬT

NGHĨA VỤ! NGHĨA VỤ!

Mau mau!! dân Thanh-hóa không nhà không cửa, bị đói bị lạnh, đến mấy chục vạn, mà số tiền cứu giúp chưa thấm vào đâu!

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KY HUẾ

CHỚP BÔNG LAM NGHĨA

Nên xem! Nên xem!

Đến tối thứ ba, 20 Décembre này, trường chợp bông TAM-TÂN (trước mặt chợ Đông-bà) sẽ có cuộc chợp bông giúp Dân bị lụt Thanh-hóa sẽ diễn tuồng Le maître du mystère Mong rằng đồng bào kinh-thành sẽ tới xem cho đông. Trước là làm đều nghĩa vụ, sau để thưởng thức một lớp tuồng rất thần-tinh.

Người mà đến thế thì thôi!!

Câu đố B. còn một ông quan văn hiện đương tại chức, trạc độ 38, 20

[illegible]

